

Kafli 10

sjúkdómar — eitranir

Eitranir

- Efni sem valda veikindum eða dauða við inntöku, innöndun, inngjöf eða upptöku
- Eitranir eru flokkaðar eftir því hvernig þær berast inn í líkamann
- Fljót uppgötvun og meðferð á alvarlegum eitrunum getur bjargað lífi sjúklings

Hvernig kemst eitur inn í líkaman?

- Með inntöku (ingestion)
- Með innöndun (inhalation)
- Með inngjöf (injection)
- Með upptöku (absorption)

First Responder

Your First Response in Emergency Care
Third Edition

Teikn og einkenni um inntekin efni

- Skrýttinn lykt af andardrætti
- Blettir/bruni í og um munn
- Kviðverkir
- Ógleði eða uppköst
- Niðurgangur

AAOS

First Responder

Your First Response in Emergency Care
Third Edition

Meðferð við inntekin eitrefni

- Finna út hvers eðlis eitrið er.
- Hringja í eitrunarmiðstöð eða 112
- Hugleiða að þynna eitrið, gefa lyfjakol eða framkalla uppköst.
 - Lyfjakol taka til sín ákveðin eitur
 - Skammtur: fullorðnir 25-50g, börn 12.5-25g
- Undirbúa hraðan flutning á sjúkrahús
- Setja meðvitundarlausu í hliðarlegu

AAOS

First Responder

Your First Response in Emergency Care
Third Edition

Innönduð eitrefni

- Innöndun á eitruðum efnum sem skiljast í gegnum lungu
- Sum gös eru mjög eitruð (kolmónoxíð) en ekki ertandi
- Önnur gös (ammoníak og klór) eru mjög ertandi fyrir öndunarveg

AAOS

Teikn og einkenni um innönduð eitur

- Öndunarerfiðleikar
- Svimi
- Hósti
- Höfuðverkur
- Rámur talandi
- Rugl
- Brjóstverkur
- Ógleði

Meðferð við innönduð eitur

- Fjarlægja sjúkling frá efninu
- athugið eigið öryggi
- Gefa súrefni
- Undirbúa hraðan sjúkling

Inngefin eitur

- Af völdum dýrabita, stungna eða eittraðra inngjafa.
- Sjúklingur er í hættu á ofnæmislosti

Teikn og einkenni inngefinna eitrona

- Eymsli
- Bólgur
- Rauðar rákir
- Svimi
- meðvitunarleysi
- Kláði
- Útbrot
- Hraður, veikur púls
- Hröð, grunn öndun

Meðhöndlun á stungum og bitum

- Róa sjúklingin
- Vefja utan um útlím milli stungu/bit staðar og hjarta
- Ekki stöðva blóðrás með vafningnum
- Kæla til að minnka bólgur

Uppsöguð eitur

- Gerist þegar eitur kemst inn í líkaman um húð
- Skordýraeitur og iðnaðarefni eru dæmi um það
- Teikn og einkenni geta verið staðbundin eða almenn

Teikn og einkenni um uppsoguð eitur

- Leifar af dufti eða vökva á húð
- Upphleypt eða rauð húð
- Efnabrúni
- Útbrot
- Brunatilfinning
- Kláði
- Ógleði
- Uppköst
- Svimi
- Lost

Meðferð uppsogaðs eiturs

- Fjarlægja sjúkling frá eitrinu
- Bursta þurrefni af
- Skola svæðið í a.m.k. 20mín
- Hafa samband við eitrunarmiðstöð ef sjúkrabíl seinkar

Áfengi

- Algengsta misnotaða efni í samfélaginu
- Dauði af völdum áfengis er 2.5x fleiri en af völdum umferðaslysa
- Sjúklingar sem virðast undir áhrifum áfengis geta verið með aðra undirliggjandi sjúkdóma
- Fráhvarf af áfengisdrykkju er kallað delirium tremens

First Responder

Your First Response in Emergency Care
Third Edition

Eiturlyf:

Hvetjandi(Uppers) vs. Letjandi(Downers)

- Örva miðtaugakerfið
- s.s. Amfetamín og kokaín
- Teikn geta verið óróleiki, uppstökkur, talar mikið og stjórnlaustr
- Hamlar miðtaugakerfið
- s.s. Ópiöt, maríjúana, svefnlyf, bensódíasepið
- Of mikið magn getur valdið öndunarslævingu eða stoppi

AAOS

First Responder

Your First Response in Emergency Care
Third Edition

Ofskynjunarlyf

- s.s. englaryk (PCP), LSD, meskalín
- Veldur ofskynjunum
- Viðkomandi gerir ekki greinarmun á veruleika og sýnum
- PCP útilokar sársaukaboð líkamans
- Of stórir skammtar valda meðvitundarleysi, hjarta og lungnabilun og stroke

AAOS

First Responder

Your First Response in Emergency Care
Third Edition

Lyfjæitranir

- Framkvæma grunnhjálp BLS.
- Passa að sjúklingur skaði sig ekki
- Veita stuðning
- Undirbúa flutning

AAOS
